

DR BÜCHLER SÁNDOR: A GOLDZIEHERÉK CSALÁDFÁJÁRÓL

A magyar országgyűlés képviselőházának 1935 május 7-én tartott ülésén, mely a Pázmány Péter tudományegyetem jubileumára vonatkozó törvényjavaslatot tárgyalta, Kornis Gyula Rector Magnificus, a Pázmány-egyetem nagy tanárainak előkelő gárdájából 15-öt emelt ki, köztük Goldziher Ignácot. Az egyetem kiállításának megnyitására szintén felidézte őt, „Ignatium Goldziher, quo haud quicumque melius novit lucem abditam rerum Islamitarum”. Az egyetem alapításának 300 éves évfordulójának ünnepélyére küldött üdvözlő levelében a dublini, amsterdami és kopenhágai egyetem a Pázmány-egyetemen működött jelesek sorában kiemelte Goldziher Ignácot is.⁷⁵

A Magyar Tudományos Akadémia avval a ritka kitüntetéssel jutalmazta Goldziher Ignác érdemeit, hogy 1921 november 13-án elhunyt tekintélyes igazgatósági tagját és osztályelnökét oszlopcsarnokából temettette. A tisztelet és elismerés másik megnyilatkozása volt, hogy Balogh Jenő akadémiai főtitkár kezdeményezésére az Akadémia palotájában *Goldziher-szobát* létesített, melyet 1933 október 18-án adott át a nyilvánosságnak az Akadémia elnöke, dr. Berzeviczy Albert. Kiterjedt tudományos levelezése — 13700 levél 1650 tudóstól —, kéziratban maradt tudományos dolgozatai és gyűjtései, valamint a személyére vonatkozó tárgyaknak az akadémiai Goldziher-szobában elhelyezett igen becses együtteséről a berlini Ungarische Jahrbücher XIII. kötetének 3—4 füzeté és a Journal of the Royal Asiatic Society 1935 januári füzeté számolt be.⁷⁶

Dr. Goldziher Ignác 1878 május 21-én feleségül vette dr. Mittler Miksa aradszentmártoni orvos *Eleonora* leányát (szül. 1855 febr. 21, meghalt Pesten 1925 december 29). A finomlelkű, megértő, gondos hitves emlékének ajánlotta a Goldziher Ignácról írt életrajzot Louis Massignon.

Dr. Goldziher Ignác gyermekei: *Miksa Adolf* — héber neve Mózes Áron — szül. Pesten 1880 március 15-én, ki mint nagytehetségű joghallgató 1900 május 31-én hunyt el és *Károly* — héber neve Jómtób — született Pesten 1881 február 26-án. Dr. Goldziher Károly nyug. tanárképző főiskolai tanár, a budapesti József nádor műszaki és gazdaságtudományegyetem címzetes rendkívüli tanára, a matematikai és biztosítási tudomány külföldön is nagyrabecsült művelője. Dr. Goldziher Károly 1913 július 20-án házasságot kötött *Freudenberg Máriával* (szül. 1890 nov. 15. megh. 1918 dec. 4.), kinek jártasságát az egyiptológiában, a művészettörténetben és néplélektanban több közleménye, valamint az „Ó-egyiptomi mesék“ munkája tanúsította.⁷⁷ Emlékének dedikálta érte rajongó apósa „Die Richtungen der islamitischen Koranauslegung“ című 1920-ban megjelent utolsó nagy művét. Dr. Goldziher Károly 1920 június 6-án családot alapított sógora özvegyével, dr. *Freudenberg Sándorné Herz Böskével* (szül. 1893 január 15). kinek érdeklődési köre a tudományos grafológia és annak irodalom-

történeti kapcsolata; gyermekük *Goldziher Sándor Ignác* — héber neve Jicchak — 1922 október 21-én született.

Goldziher Adolf Mária leányát, dr. Goldziher Ignác nővérét (meghalt Budán, 1884 január 15), 1872 február 25-én nőül vette Pesten *Glück Nátán* mérnök, a József műegyetemen Sztoczek József, a műszaki fizika tanárának asszisztense, kinek a budai hitközség életében előkelő szerepe volt (megh. Budán 1889 nov. 26). Gyermekek: *Glück Izabella*, dr. *Sas Vilmos orvos neje* (megh. Pesten 1937 április 20), kiknek 1914 május 10-én 20 éves korában elhunyt *Róbert* egyetemi hallgató fiúk a történelemtudomány nagyreményű kutatója volt. Megjelent és kéziratban őrzött dolgozatait atyja megható kegyelettel adta ki *Történelmi értekezések* címen (Budapest, 1937). Glück Nátán és Goldziher Mária második leánygyermeké *Aranka*, dr. *Büchler Sándor* rabbi, a Pázmány Péter-tudományegyetem magántanárának *felesége*, kit nagybátyja, dr. Goldziher Ignác nevelt házában. Dr. Büchler Sándor és Glück Aranka gyermeke *Mária*, *Marosi Géza* felsőkereskedelmi iskolai tanár *neje*; *leányuk Marosi Judit Eleonora*.

Goldziher Adolf fivére, *Méir Hirsch Henrik* (szül. Köpcsényben 1816 április 3) 1841 június 30-án tartotta esküvőjét Szerdahelyen *Kohn Izraelnek Rozália* leányával, kiknek gyermekei: *Mária*, ki Egerben 1864 április 7-én ment nőül a pásztói *Reiner Ábrahámmal*, *Izrael*, az Amerikába költözött *Julianna férjzett Janowitz Bertalanné és Gizella*.

Goldziher Méir Hirsch Henrik több készütséggel, mint szerencsével, járta a rabbipályát. Fiatalságában szülőhelyén tartott prédikációja élményt jelentett a hallgatóságának, a beszéd szenzációs hatásáról Figdor Antal Köpcsényből elragadtatással küldött tudósítást Székesfehérvárra Goldziher Adolfnak.

Az abszolutizmus legelején rabbinak választotta Losonc-Tugár, melynek első zsinagógája fáradozásával jött létre. Ebből a fiatal, akkor még jelentéktelen kisközösgéből hatáskörét Nógrád és Gömör vármegyék zsidóságára óhajtott mint főrabbi kiterjeszteni. A Bach-kormány célul tűzte ki a magyar zsidók iskolai és hitközségi ügyeinek rendezését; ennek a tervnek kidolgozására Lippe Vilmos

Dr. Goldziher Károly professzor.

⁷⁵ Kornis Gyula, A királyi magyar Pázmány Péter-tudományegyetem alapítása 300 éves évfordulójának jubileumi emlékkönyve (Budapest, 1936) 78, 190, 301, 318, 336, 346.

⁷⁶ A tudományos folyóiratokban, külföldi lapokban s akadémiai Értesítőben, ezek közt kiválnak a berlini és göttingai Akadémiáké, megjelent nekrológokat s méltatásokat dr. Goldziher Károly gyűjtötte össze.

⁷⁷ Budapesten 1828-ban jelent meg életrajzzal és a kísérő jegyzetgyűjteménynek dr. Heller Bernát tanár átszerkesztésében.

Román Antalné, szül. Goldziher Klára. Dr. Blau Lajosné Herzog Margit Goldziher Vilmosné Tószegi Freund Berta

gyöngyösi rabbi, a kormány kedveltje, saját magát, valamint a teemesvári, győrszigeti, vágújhelyi és Goldzieher losonci rabbit ajánlotta, akik, szerinte, se nem fanatikusok, se nem nihilisták.⁷⁸ Goldzieher, noha határmenti német-ajkú faluban született, néha magyarul is prédikált, ami abban az időben még ritkaság volt a magyarországi rabbik közt.

Papi tevékenységét nem kísérte béke és méltánylás Losoncon, Szentesen, Egerben,⁷⁹ Besztercebányán, utóbbi helyen 1865-ben választották meg Zólyom vármegye főrabbi-jának. Felvilágosodott gondolkodású ember volt, emiatt támadtak összeütközései mindenütt, hol rabbiskodott. Szentesen írta „Offener Brief an Herrn Leopold Löw, Redakteur der Monatsschrift Ben Chananja in Szegedin“ füzetét, mely 1859-ben Pesten jelent meg nyomtatásban.

Fia, *Goldzieher Izráel* (szül. Egerben 1862 ápr. 15), ki *Kutna Mór szabadkai rabbi Róza leányát vette feleségül*, 1886 november 1-én foglalta el a pécskai kerületi rabbiállást. Installációján résztvett atyja; kevéssel az ünnepély után, december 10-én Magyar-Pécskán tért jobblétre a sokat szenvedett Goldzieher Méir Hirsch Henrik rabbi. Néhány év múlva életének 30-ik, házasságának 6-ik évében fia, Goldzieher Israel rabbi is befejezte életét, három árvát, Szerén, Margit, Jolán, hagyva hátra. Tuberkulózis, a Goldzieherek közt valaha elterjedt betegség, vitte korán sírba.

A családból ugyancsak rabbinak lett a felesége *Goldzieher Móric Regina leánya* (meghalt 1916 január 16), akit a salkovitzai (Nyitra megye) születésű *Stern Márkus* vett nőül, *legelső rabbija Ujpestnek*, ahol 16 évig működött (megh. 1870 január 30).⁸⁰

Goldzieher Vitusnak Adolfon és a rabbin kívül fia volt még *Nátán*, ki 1846 május 14-én egybekelt fiatalon meghalt

⁷⁸ Magyar Országos Levéltár, Helytartósági osztály: Israelitische Gemeinde und Cultus Angelegenheiten in Ungarn. No. 15.

⁷⁹ Az egeri hitközségben kitört viszályok alkalmával adta ki Grünbaum I. párthíve az Anruf an die ehrwürdigen Rabbinat und löblichen Vorstände der israelitischen Cultus-Gemeinden im Königreiche Ungarn von dem Vorstände der isr. Cultus-Gemeinde in Erlau (Eger, 1862) röpiratot.

Lea nővérének leányával, *Löwy Johannával*; gyermekeik: *Lipót* (szül. Köpcsény, 1849 január 27) és *Mária*, Weiner Zsigmond budapesti bútorkereskedő felesége.

Vitus legfiatalabb fia *Goldzieher Izsák* volt (szül. Köpcsényben 1820 április 11,⁸¹ meghalt Pesten 1892 nov. 12), ki 1847 november 3-án házasságot kötött a köpcsényi *Strasser Elkán leányával, Juliával* (szül. 1826 dec. 25, meghalt Pesten 1917 okt. 4). 1849 január 2-án⁸² jött világra Köpcsényben elsőszülöttjük, *Vilmos fiúk* (meghalt Pesten, 1916 június 13), a *Goldzieher-nemzetség egyik büszkesége*.

Goldzieher Vilmos így emlékezik meg naplójában⁸³ anyjáról:

„Meine Mutter war, obgleich ohne Unterricht aufgewachsen, dennoch eine Frau von besonderer Intelligenz und sehr gesunder, aufgeklärter Lebensauffassung... Sie war das Muster einer Hausfrau und ich, wie meine Geschwister haben ihr einen gut Teil desjenigen, was besser in uns ist, zu verdanken.“

Dr. Goldzieher Vilmos, kit kora előkelő tudósainak sorába állítottak alkotásai, nem szigetelte el magát könyvei és orvosi hivatása mögé. Ahogy szaktudományában, a társadalmi életben is kezdeményezett és maradandó sikerrel oldott meg problémákat, amire alkalmassá tette mélyreható kutató elméje, meleg szíve, propagáló ereje előadásokban, ujságcikkekben. 1866 őszén iratkozott be a bécsi egyetem orvosi fakultására. Nagyterjedelmű orvosirodalmi tevékenységét a 21 éves ifjú Helmholtz és Otto Becker heidelbergi intézetében kezdte meg. Heidelbergi orvosnövendék korában mint önkéntes segédorvos résztvett a német-francia háborúban, amiért a német császártól a hadiérmet kapta.

(Folyt. köv.)

⁸⁰ Fiának, Stern V. Józsefnek közlése. A köpcsényi anyakönyvekben, melyeknek adatait Wolf Sándor Kismartonból bocsátotta rendelkezésemre, előfordul a bejegyzés, hogy Goldzieher Móric Júlia leányát 1851 július 10-én Stern Mózes fia, Jakab vette feleségül.

⁸¹ A jelenleg Kismartonban őrzött feljegyzések alapján, míg dr. Bacher Vilmosné közlése szerint 1818 június 11-én.

⁸² A köpcsényi anyakönyv alapján.

⁸³ Román Aurélné Goldzieher Klára birtokában.